

แบบถอดองค์ความรู้ของเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรตำบลหนองบัว

๑. เรื่อง การทำเกษตรแบบผสมผสาน – ไร่นาสวนผสม

๒. ชื่อเกษตรกรเจ้าขององค์ความรู้ นายไว มรรคผล

ที่อยู่ ๘๐ หมู่ที่ ๖ ตำบลหนองบัว อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง

การศึกษา จบการศึกษา ระดับ ประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนวัดปทุมาวาส ตำบลหนองบัว

๓. ความเป็นมา

บ้านเป็นพื้นที่ราบ ดินร่วนปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ของดินปานกลาง เริ่มทำการเกษตรในพื้นที่บ้าน ตั้งแต่ปี ๒๕๑๖ โดยการปลูกข้าวในพื้นที่ นา ๔ ไร่ และเริ่มทำสวนผลไม้ตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ โดยแรกเริ่ม ปลูกทุเรียน แซมมังคุด เนื่องจากพื้นที่มีความเหมาะสมกับการทำสวน ประกอบกับได้มีการพัฒนาสภาพดินเรื่อยมา จนปัจจุบันมีเนื้อที่เพิ่มอีก ๑๖ ไร่ ได้มีการแบ่งพื้นที่สำหรับทำการเกษตรหลายอย่างเพื่อลดความเสี่ยงต่อความแปรปรวนของราคาผลผลิตและปัญหาสภาพดินฟ้าอากาศ จึงทำให้มีพืชที่ปลูกในบริเวณเดียวกันหลายชนิด เช่น สวนยางพารา มังคุด หนาม มะพร้าว เงาะ แก้วมังกร กลัวยหอม ผักสวนครัว บ่อปลา คอกไก่ โรงเพาะเห็ด อยู่บริเวณบ้านในพื้นที่ ๑๖ ไร่

๔. ด้านความคิดริเริ่ม

๔.๑ การนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยการนำอุปกรณ์ที่เป็นเทคโนโลยีมาใช้ในด้านการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตสูง และมีคุณภาพและที่สำคัญต้องลดต้นทุนการผลิตทั้งค่าแรงงาน ค่าใช้จ่าย และต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

- ใช้รถไถนา เพื่อลดแรงงาน
- ใช้เครื่องพ่นปุ๋ยชีวภาพ เพื่อให้เกิดความสะดวก และลดการใช้แรงงาน
- เพิ่มผลผลิตให้มีคุณภาพมากขึ้นโดยการใช้ปุ๋ยหมักควบคู่กับการใช้ปุ๋ยเคมีให้เหมาะสม

๔.๒ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ แนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำการเกษตร ไร่นาสวนผสม

- มีพออยู่ พอกิน รู้จักการประมาณในการอุปโภค บริโภค โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง มาใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบไปด้วย มีที่อยู่อาศัย ปลูกผักสวนครัวไว้บริโภค เหลือ

จำหน่าย หรือการเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ทำสวนผลไม้ อยู่ในพื้นที่เดียวกัน ไม่ได้มุ่งเน้นด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อลดความเสี่ยง

๔.๓มีการจัดระบบการปลูกพืชหลายๆอย่างที่สามารถเกื้อกูลกันได้ เช่นสวนผลไม้มังคุดเงาะ ทุเรียน ลองกอง สวนยางพารา การทำนาข้าว เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่

๔.๔ในการช่วยแก้ปัญหาของเกษตรกรในชุมชน ด้านการลดต้นทุนการผลิตด้วยการแนะนำการใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ การใช้ปุ๋ยน้ำหมัก เพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน เนื่องด้วยเป็นหมดดินอาสา นอกจากนั้นยังใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยลดต้นทุนการผลิตด้วย น้ำกรดจากธรรมชาติมาทดแทนน้ำกรดสังเคราะห์ที่มีราคาสูงและอันตราย มาใส่ในน้ำยางพารา เพื่อให้ยางพาราแข็งแรง

๔.๕ แนวคิดในการทำงาน

- สิ่งที่ทำส่ง ผลต้องไม่กระทบต่อชุมชน
- ทำให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข ครอบครัวมีมือบอุ่น
- ทำพื้นที่ ที่มีใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- สามารถช่วยให้คำแนะนำกับชุมชนในด้านการเกษตรได้
- ใฝ่หาความรู้ด้านวิชาการใหม่ๆ อยู่เสมอ เช่น การผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มาการผลิตเชื้อบิวเวอร์เรีย การทำน้ำส้มควันไม้ ฯลฯ เพื่อให้ทันต่อสภาพปัจจุบัน

๕)ผลงาน และความสำเร็จของผลงาน ทั้งปริมาณและคุณภาพตลอดจนระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน และความยั่งยืนในอาชีพ

๕.๑ สภาพทั่วไปของฟาร์ม

พื้นที่ทั้งหมด ๒๐ ไร่ แบ่งกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

ที่อยู่อาศัย ๑ ไร่ บ่อปลา ๑ ไร่ สับปะรด ๑ ไร่ ผักสวนครัว ๑ ไร่ นาข้าว ๔ ไร่ สวนผลไม้ ๔ ไร่ สวนยางพารา ๘ ไร่

สวนผลไม้ เช่น มังคุด มะพร้าว เงาะ หนาม ทุเรียน กระท้อน ลองกอง ลำไย แก้วมังกร ละครุด

ผักสวนครัว เช่น ตะไคร้ กระเพรา มะกรูด มะนาว พริก มะเขือ ตำลึง มะระ สะระแหน่ ชিং ข่า กระชาย ขมิ้น ฯลฯ

บ่อปลา มี ปลานิล ปลาตะเพียน ปลายี่สก ปลาสรวย ปลาตุ๊ก

๕.๒ การทำกิจกรรมการผลิตอาหาร

ผลไม้ ไม้บริโภค เหลือจำหน่าย

ยางพารา ขายยางก้อน

ปลา นำมาบริโภค และแปรรูป

ผักสวนครัว บริโภค และ แจกเพื่อนบ้าน เหลือจำหน่าย

และปลาที่เลี้ยง ได้ตามความต้องการ เนื่องจากการดูแล การให้น้ำ ให้ปุ๋ย ตรงตามระยะเวลา ที่ความเหมาะสม จนผลผลิตสูง และที่สำคัญการดูแลปรับปรุงดินให้มีความสมบูรณ์ตลอด

๕.๓ ความสมบูรณ์ของแปลงพืช ผลผลิตเฉลี่ยของพืชแต่ละชนิด เช่น ยางพารา ผลไม้ ผักสวนครัว ไก่ไข่และปลาที่เลี้ยง ได้ตามความต้องการ เนื่องจากการดูแล การให้น้ำ ให้ปุ๋ย ตรงตามระยะเวลาที่ความเหมาะสม จนผลผลิตสูง และที่สำคัญการดูแลปรับปรุงดินให้มีความสมบูรณ์ตลอด

๕.๔ ผลผลิตที่ได้ต่อไร่ ได้เกินค่าเฉลี่ยทั่วไป เช่น

- เงาะ เฉลี่ยไร่ละ ๑,๐๐๐ กก./ปี หรือเป็นเงิน ประมาณ ๑๕,๐๐๐ บาท

- มังคุด เฉลี่ยไร่ละ ๖๐๐ กก./ปี หรือเป็นเงิน ประมาณ ๑๘,๐๐๐ บาท
- ลองกอง เฉลี่ยไร่ละ ๘๐๐ กก. /ปี หรือเป็นเงิน ประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาท
- ยางพารา เฉลี่ยไร่ละ ๒๒๐ กก./ปี หรือ เป็นเงิน ประมาณ ๘๐,๐๐๐ บาท

๕.๕ การนำวิชาการมาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการผลิต มีการศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม หรือเข้ารับการอบรมเมื่อมีโอกาส รับการถ่ายทอดวิชาการต่างๆ เช่นการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ปุ๋ยน้ำหมักอินทรีย์ การผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มา การผลิตเชื้อราบีเวอร์เรีย หรือการใช้กับดักล่อแมลงวันผลไม้ การทำน้ำส้มควันไม้

๕.๖ มีการนำผลผลิตไปใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การแปรรูปมังคุดกวน กระท้อนดอง - แซ่ฉิม การทำน้ำปลา ปลาเค็ม กะปิ (ซื้อเคยจากชาวบ้าน) เก็บไว้บริโภค บางส่วน แจกจ่ายญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน บางส่วนจำหน่ายเป็นรายได้เสริม

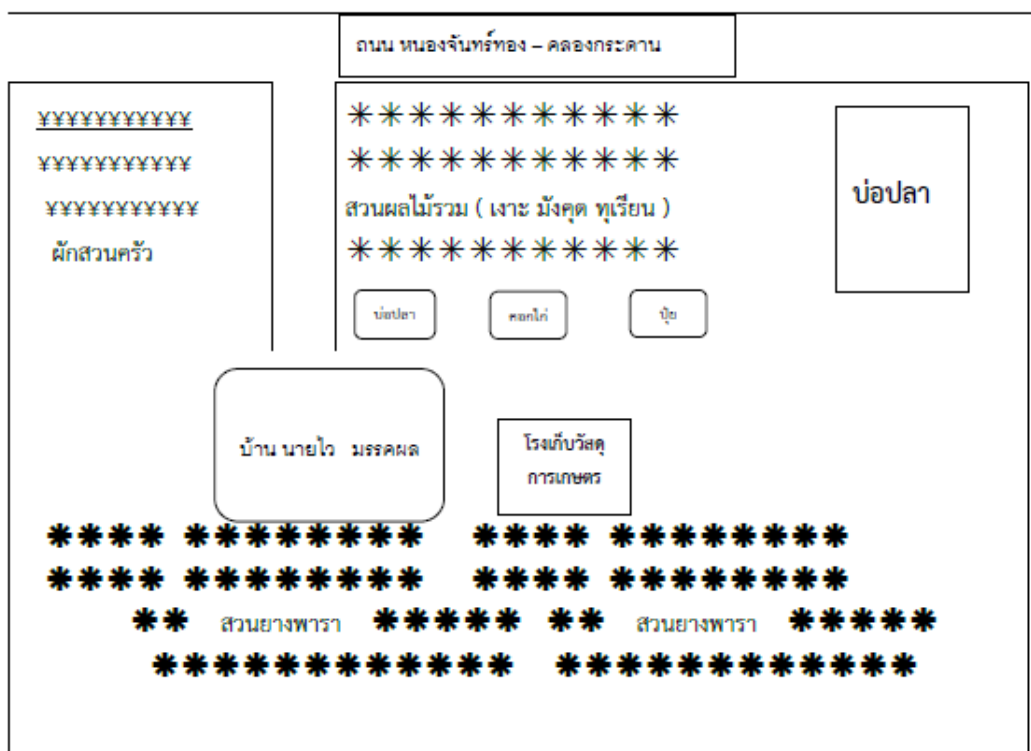
๕.๗ การนำสิ่งที่เหลือใช้ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ส้มจัดในบ้านมาหมักเป็นน้ำกรดผสมทาให้น้ำยางเป็นก้อน หรือการตัดแต่งกิ่งไม้ในสวนผลไม้มาเผาเป็นถ่าน และ น้ำส้มควันไม้ไว้ใช้ในไร่ นา แทนการใช้สารเคมี

ด้านการจัดการ

แผนการดำเนินการผลิต

ที่	รายการ	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค
๑	ตัดแต่งกิ่ง/ใส่ปุ๋ย						←→						
๒	ใส่ปุ๋ยเร่งการออกดอก							←→					
๓	ใส่ปุ๋ยหลังการติดผล		←→										
๔	ใส่ปุ๋ยบำรุงผล			←→									
๕	เก็บเกี่ยวผลผลิต					←→							

แผนผังแปลง

ผลตอบแทน/การลงทุน (ย้อนหลัง ๓ ปี)

การจดบันทึก/บัญชีฟาร์มในครอบครัว

ปี ๒๕๕๗ รายรับรายจ่ายจากการประกอบอาชีพการเกษตร

๑. มังคุด ๒ ไร่ รายรับ ๑๘,๐๐๐ บาท รายจ่าย ๖,๕๐๐ บาท
๒. ยางพารา ๘ ไร่ รายรับ ๑๐๐,๐๐๐ บาท รายจ่าย ๑๐,๐๐๐ บาท
๓. บ่อเลี้ยงปลา รายรับ ๒,๐๐๐ บาท รายจ่าย ๑,๐๐๐ บาท
๔. เลี้ยงไก่ไข่ ๒๐ ตัว รายรับ ๓,๕๐๐ บาท รายจ่าย ๒,๐๐๐ บาท
๕. เงาะ รายรับ ๔,๕๐๐ บาท รายจ่าย ๒,๐๐๐ บาท
๖. หมาก รายรับ ๓,๐๐๐ บาท รายจ่าย - บาท

หมายเหตุ ใช้แรงงานในครอบครัว และทำปุ๋ยหมักชีวภาพในการบำรุงสวนเอง

รายรับได้สุทธิ ๑๓๐,๐๐๐ บาท รายจ่าย ๒๐,๕๐๐ บาท

รายได้สุทธิ ๑๐๙,๕๐๐ บาท

ปี ๒๕๕๘ รายรับรายจ่ายจากการประกอบอาชีพการเกษตร

๑. มังคุด ๒ ไร่ รายรับ ๑๖,๕๐๐ บาท รายจ่าย ๖,๐๐๐ บาท
๒. ยางพารา ๘ ไร่ รายรับ ๙๐,๐๐๐ บาท รายจ่าย ๙,๐๐๐ บาท
๓. บ่อเลี้ยงปลา รายรับ ๒,๐๐๐ บาท รายจ่าย ๑,๐๐๐ บาท
๔. เลี้ยงไก่ไข่ ๒๐ ตัว รายรับ ๓,๕๐๐ บาท รายจ่าย ๒,๐๐๐ บาท
๕. เงาะ รายรับ ๕,๐๐๐ บาท รายจ่าย ๒,๐๐๐ บาท
๖. หมาก รายรับ ๓,๐๐๐ บาท รายจ่าย - บาท

รายรับได้สุทธิ ๑๒๐,๐๐๐ บาท รายจ่าย ๒๐,๐๐๐ บาท

รายได้สุทธิ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

ปี ๒๕๕๙ รายรับรายจ่ายจากการประกอบอาชีพการเกษตร

๑. มังคุด ๒ ไร่ รายรับ /๒๕,๕๐๐ บาท รายจ่าย ๕,๘๐๐ บาท
๒. ยางพารา ๘ ไร่ รายรับ ๗๐,๐๐๐ บาท รายจ่าย ๙,๐๐๐ บาท
๓. บ่อเลี้ยงปลา รายรับ ๒,๐๐๐ บาท รายจ่าย ๑,๐๐๐ บาท
๔. เลี้ยงไก่ไข่ ๕๐ ตัว รายรับ ๕,๕๐๐ บาท รายจ่าย ๓,๐๐๐ บาท
๕. เงาะ รายรับ ๕,๐๐๐ บาท รายจ่าย ๒,๐๐๐ บาท
๖. หมาก รายรับ ๕,๐๐๐ บาท รายจ่าย - บาท

รายรับได้สุทธิ ๑๒๐,๐๐๐ บาท รายจ่าย ๑๙,๘๐๐ บาท

รายได้สุทธิ ๑๐๐,๒๐๐ บาท

ความยั่งยืนด้านการประกอบอาชีพ

การทำการเกษตรในฟาร์ม เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุมากกว่าการใช้สารเคมี ก่อนปลูกข้าว ต้องเตรียมดินโดยใช้ปุ๋ยหมักรองพื้น ใช้ปูนขาวปรับสภาพดิน เน้นการใช้สารสกัดธรรมชาติ เช่นสมุนไพรไล่

แมลง การใช้ปุ๋ยน้ำชีวภาพในการปรับปรุงดิน และการใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันเชื้อรา เช่น ไตรโคเดอร์มา และเชื้อราบีเวอร์เรีย ในการป้องกันเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลในนาข้าว ก่อนที่จะใช้สารเคมี

□ ด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และการหมุนเวียนใช้ปัจจัยการผลิตอย่างต่อเนื่อง มีการใช้ทรัพยากรที่เหลือใช้ในส่วนอย่างเป็นระบบ เช่นการใช้เศษวัชพืชในไร่นามาทำปุ๋ยหมัก ผลไม้ที่ตกหล่นเสียหาย มาทำเป็นปุ๋ยน้ำชีวภาพ มูลสัตว์จากการเลี้ยงไก่ มาผสมเป็นปุ๋ยหมัก กิ่งไม้ที่เหลือใช้เผาทำถ่าน และเป็นน้ำส้มควันไม้ไว้ในสวนผลไม้ ซึ่งจะสามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตได้อย่างมาก

□ ด้านชุมชนมีส่วนร่วมและสังคมยอมรับ กิจกรรมต่างๆที่รับความรู้มา จะถ่ายทอดให้ผู้สนใจสามารถนำไปปฏิบัติได้ เช่น การทำน้ำส้มควันไม้ การทำน้ำกรดผสมยาก่อนจากส้มจี๊ด

๓) ความเป็นผู้นำและการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในด้านต่างๆ

ตำแหน่งการเป็นผู้นำชุมชน

๑. เป็นผู้นำเกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรและสามารถเป็นตัวอย่างให้เกษตรกรทั่วไปนำไปปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. เป็นกรรมการหมู่บ้าน

๓. เป็นประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลหนองบัว

๔. เป็นสถานศึกษาดูงานแก่เกษตรกรทั่วไป และผู้สนใจ

๕. เป็นคณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองบัว

๖. เป็นหมอดินอาสา

๗. เป็นอาสาสมัครอนามัย (อสม.)

๘. เป็นที่ปรึกษาศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองบัว

๙. เป็นประธานชุมชนบ้านหัวขวด (โครงการ ๙๑๐๑ ตามรอยเท้าพ่อ) ตำบลหนองบัว

๔) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการทำการเกษตรอย่างพึ่งพาอาศัยในกิจกรรมต่างๆ แบบเกื้อกูลซึ่งกันและกันมาตลอด ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพกิจกรรม

แปลงผักสวนครัว

แปลงแก้วมังกรชมมะละกอ

ปุ๋ยหมักน้ำชีวภาพ

ผลิตปุ๋ยหมักไว้ใช้เองเพื่อลดต้นทุนการ

บ่อปลาคู

โรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่

แปลงผักสวนครัว

ที่มาขององค์ความรู้

ชื่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร : นางทิพวรรณ ศรีสีทิมงคล นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
เบอร์โทรศัพท์ : ๐๘๓ - ๑๑๐๓๔๓๗

